

Kulttuurikasvatussuunnitelmat osallisuuden lupauksena koulutuksen pelikentällä

Eeva Laitinen
väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto

Taustaa

Lasten ja nuorten yhteiskunnallinen eriarvoisuus on kasvussa

- Lisääntynyt polarisaatio ja pahoinvointi
- Vähentynyt lukutaito, kouluviihtyvyys, hyvinvointi ja tulevaisuususkko

Yhdenvertainen kulttuurikasvatus

- Vaihtelee lasten ja nuorten asuinpaikan, perheen taloudellisen tilanteen ja lähipiirin sosiaalisen pääoman mukaan
- Perusopetuksessa vaihtelua tuottavat oppiainekehykset, opettajien pätevyys, mielikuvat taide- ja taitoaineista, resurssien vähyys

Kulttuurinen osallisuus

- Ei vain institutionaalista palvelujen saatavuutta
- Itseilmaisua, identiteetin rakentamista, yhteenkuuluvuutta, toimintaan osallistumista, mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin
- Lapsi kulttuurin aktiivisena toimijana, tuottajana ja vaikuttajana

Relationaalinen osallisuuskäsitys

- Osallisuus koostuu niin inhimillisistä yksilöllisistä kokemuksista, sosiaalisesta vuorovaikutuksesta kuin ei-inhimillisistä tekijöistä

Miksi tutkia kulttuurikasvatussuunnitelmia?

- Kulttuuri on yksi sivistyksen kulmakivistä koulutuspoliittisessa tavoitetilassa
 - Huonolaatuiset kulttuurikasvatusohjelmat voivat jopa haitata oppilaiden ja opettajien kulttuurisuhdetta
- Kulttuurikasvatussuunnitelmien yleisyys
 - Käyttöaste n. 80% Suomen kunnista, nopea kasvu
 - Maininnat TEAviisari, POPS (2014)
 - Rooli kulttuuri- ja koulutuspoliittisissa selonteoissa
- Ei aiempaa tutkimusta
 - Opinnäytetöitä (esim. Moilanen, 2012; Hagman, 2014; Kuusisto & Muurinen, 2022; Laitinen, 2022; Hasselblatt, 2023; Pettersson, 2023; Kokko & Leinonen, 2024)
 - Cuporen työpaperi (Kanerva & Lahtinen, 2025)

Tutkimuksen tavoitteena on...

- Arvioida ja kehittää kulttuurikasvatussuunnitelmatyötä analysoimalla suunnitelmien rakenteita ja sisältöjä
- Muodostaa kokonaisvaltainen kuva suomalaisen kulttuurikasvatuksen nykytilasta
- Määritellä kulttuurikasvatussuunnitelmien toimijarakenteet ja niiden väliset vuorovaikutussuhteet
- Mallintaa kulttuurikasvatussuunnitelmat systemisenä kokonaisuutena osana laajempaa kasvatuksellista ja kulttuuripoliittista kontekstia

Tutkimusasetelmat

Artikkeli 1

- 1) Miten kulttuuri, kulttuurikasvatus ja osallisuus määrittyvät kulttuurikasvatussuunnitelmissa?
- 2) Millaisia sisältöjen jakautumisia, painotuksia sekä rakenteellisia eroja kulttuurikasvatussuunnitelmien välillä on?

Kriittinen dokumenttianalyysi

Olemassa olevat
kulttuurikasvatussuunnitelmat (N=120)

Artikkeli 2

- 1) Mitkä toimijat muodostavat kulttuurikasvatussuunnitelmien verkoston ja miten ne sijoittuvat verkostossa?
- 2) Millaisia yhteyden muotoja esiintyy kulttuurikasvatussuunnitelmaverkoston toimijoiden välillä?

Verkostoanalyysi

Haastattelut

Kulttuurikasvatussuunnitelmista
vastaavat toimijat kunnissa

Artikkeli 3

- 1) Mihin sosiaalisiin systeemeihin kulttuurikasvatussuunnitelmat kiinnittyvät ja miten ne ovat yhteydessä keskenään?
- 2) Miten rakenteiden välinen vuorovaikutus heijastuu kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutumiseen ja laatuun?

Systeemiteoreettinen analyysi

Puolistrukturoidut haastattelut

Kulttuurikasvatussuunnitelmista
vastaavat toimijat kunnissa

Tutkimuksen vaikuttavuus

- Vaihtelevuus kuntien resursseissa, painotuksissa ja hallinnollisissa käytännöissä → Alueellinen vaihtelevuus suunnitelmien laadussa
- Tutkimus tuottaa tietoa toiminnan kehittämiseksi ja suunnitelmien laadun parantamiseksi
- Tarjoaa pohjaa koulutuspoliittisille linjauksille ja resurssien kohdentamiselle

→ Turvataan jokaisen lapsen ja nuoren yhtäläiset mahdollisuudet osallistua kulttuurikasvatukseen

Kiitos!

Lisätietoja:

Eeva Laitinen, väitöskirjatutkija

eekalait@jyu.fi

Lähteet

- Anderson, D., Kisiel, J. & Storksdieck, M. (2010). Understanding Teachers' Perspectives on Field Trips: Discovering Common Ground in Three Countries. *Curator: The Museum Journal*, 49(3), 365–386.
- Bamford, A. (2010). Issues of Global and Local Quality in Arts Education. *Encounters on Education*, 11, 47–66.
- Bennett, T., Savage, M., Silva E., Warde, A., Gayo-Cal, M., & Wright, D. (2009). *Culture, Class, Distinction*. Routledge.
- Hardcastle, E., Pitts, S. & Aróstegui, J.L. (2017). A cross-cultural comparison of music education experiences and ambitions in two Spanish and English primary schools. *International Journal of Music Education*, 35(3), 381–390.
- Illeris, H. (2013). Potentials of togetherness: Beyond individualism and community in Nordic art education. *Studies in Art Education*, 55(1), 79–83. <https://www.jstor.org/stable/24465511>
- Juntunen; M-L. (2017) National assessment meets teacher autonomy: national assessment of learning outcomes in music in Finnish basic education. *Music Education Research*, 19(1), 1-16. <https://doi.org/10.1080/14613808.2015.1077799>
- Kanerva, A. & Lahtinen, E. (2025). Kulttuurikasvatussuunnitelmien toteuttaminen kunnissa. Yhteistyö, rahoitus, kehittäminen ja ohjaus. Cuporen työpapereita 25. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
- Karlsson Häikiö, T. (2018). Cultural participation for, with and by children: Enhancing children's agency and learning through art education and visual knowledge-building. *Information. Nordic Journal of Art and Research*, 7(1), 1–19. <http://doi.org/10.7577/information.v7i1.2630>
- Kulttuurikasvatussuunnitelma (9.1.2023). Valoa Taikalampusta, vauhtia Kulttuurivoltista – Kulttuurikasvatussuunnitelmien lyhyt historia. <https://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/valoa-taikalampusta-vauhtia-kulttuurivoltista-kulttuurikasvatussuunnitelmien-lyhyt-historia/>
- Kulttuurikasvatussuunnitelma (ei pvm.). Mikä, miksi ja miten?. Viitattu 10.9.2025 osoitteesta <https://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/tietoa/mita-miksi-ja-miten/>
- Kumpulainen, K., & Husu, H.-M. (2020). Nuorten yhteiskunnallinen osallistaminen kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminnan kautta. *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja*, 5(1), 26–45.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2021). Koulutuspoliittinen selonteko. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:24.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2024). Kulttuuripoliittinen selonteko. Valtioneuvoston julkaisuja 2024: 55.
- O'Toole, J., Adams, R.-J., Anderson, M., Burton, B., & Ewing, R. (2014). *Young Audiences, Theatre and the Cultural Conversation*. Springer.
- Purhonen, S., Gronow, J., Heikkilä, R., Kahma, N., Rahkonen, K., & Toikka, A. (2014). Suomalainen maku: Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen. *Gaudeamus*.
- Puroila, A.-M., & Estola, E. (2012). Lapsen hyvä elämä? Päiväkotiarjen pienten kertomusten äärellä. *Journal of Early Childhood Education Research*, 1(1), 22–43.
- Pääjoki, Tarja. (2004). Taide kulttuurisena kohtaamispaikkana taidekasvatuksessa. Jyväskylän yliopisto.
- Renko, V. & Ruusuvirta, M. (2018). Kuntien kulttuuritoiminta lukujen valossa IV. Kulttuuritoiminnan kustannukset 24 kaupungissa vuonna 2016. Helsinki: Cupore ja Suomen Kuntaliitto.
- Renko, V., Kangas, A. & Tervo, H. (2020). Kulttuuritoiminta ja alueellinen erilaistuminen : kulttuuritoiminnan rahoitus Suomen kunnissa 2010-luvulla. *Focus localis*, 48 (1), 55-77.
- Rusanen, S., & Ruokonen, I. (2011). Arts education in Finnish early childhood education. Teoksessa H. Ruismäki & I. Ruokonen (toim.), *Arts and skills – Source of well-being*. Third international journal of intercultural arts education (s. 89–102). University of Helsinki.
- Sunday, K. E. (2015). Relational making: Re/imagining theories of child art. *Studies in Art Education*, 56(3), 228–240. <https://doi.org/10.1080/00393541.2015.11518965>
- Suomi, H. (2019). Pätevä musiikin opettamiseen? : luokanopettajaksi valmistuvan musiikillinen kompetenssi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden toteuttamisen näkökulmasta [Väitöskirja]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Ursin, P. (2016). Explaining cultural participation in childhood: Applying the theory of planned behavior to German and Finnish primary school children. Turun yliopisto.
- Wyness, M. (2018). Children's participation: Definitions, narratives and disputes. Teoksessa C. Baraldi & T. Cockburn (toim.) *Theorizing childhood*. *Studies in childhood and youth* (s. 53– 72). Palgrave MacMillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-72673-1_3
- Zakaras, L., Lowell, J., & Lowell, J. (2008). *Cultivating demand for the arts: Arts learning, arts engagement, and state arts policy*. RAND Corp